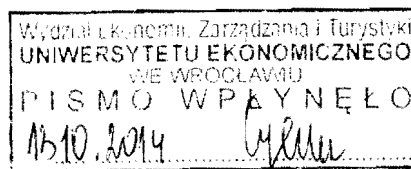

Dr hab. Marek Szajt Prof. PCz
Wydział Zarządzania
Politechnika Częstochowska

Częstochowa 07.10.2014

Recenzja

Rozprawy doktorskiej **mgr Marty Wysogład** pt „*Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego jako źródło finansowania regionalnej polityki spójności Unii Europejskiej*” napisanej pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Markowskiej

I. Uwagi wstępne

Recenzja opracowana została na podstawie pisma Dziekana Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki, Prof. dr hab. Marka Walesiaka, GR/DZS-4000-23/11 z dnia 02.07.2014

Łączna objętość przedłożonej do recenzji pracy wynosi 309 stron w tym 8 stron załączników. W zasadniczej części pracy zamieszczono 93 rysunki i 98 tabel.

II. Wybór tematu

Temat pracy jest czytelny i w pełni adekwatny do prezentowanych w dysertacji treści. Poruszane zagadnienia zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z funduszy europejskich – zwłaszcza w dobie przygotowywania realizacji kolejnych inwestycji w ramach perspektywy 2014-2020 – uważam za bardzo ważne z punktu widzenia ekonomii. Wnioski prezentowane w dysertacji oraz metody oceny są użytecznym narzędziem możliwym do wykorzystania w praktyce.

III. Cele pracy i hipotezy badawcze

Cel główny pracy przedstawiony został we wstępie na str. 14. jako: „identyfikacja i pomiar zróżnicowania poziomu rozwoju regionów w Polsce na tle regionów UE szczebla NUTS 2 na podstawie wybranych czynników społeczno-gospodarczych oraz ocena wpływu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jako instrumentu finansowania regionalnej polityki spójności Unii Europejskiej w regionach polskich ze szczególnym uwzględnieniem województwa dolnośląskiego”. Cel główny został wsparty celami szczegółowymi zdefiniowanymi w formie zadaniowej jako: identyfikacja i poziom zróżnicowania rozwoju regionalnego w poszczególnych województwach w Polsce na tle regionów NUTS 2 Unii

Europejskiej, identyfikacja skali i struktury wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w poszczególnych regionach polskich, ocena roli i wpływu wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na rozwój Dolnego Śląska. Sformułowanie celu głównego nie budzi zastrzeżeń zarówno pod względem konstrukcji, jak również autorskiego podejścia do problemu. W tym kontekście realizacja celu jest możliwa aczkolwiek wymaga uprzedniego zdefiniowania niejednoznacznych – trudno mierzalnych kategorii w nim wykorzystanych.

Autorka, również we wstępie, przedkłada hipotezę badawczą o treści: „Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowiące istotne źródło finansowania rozwoju regionalnego, przyczyniają się do poprawy kondycji gospodarki Dolnego Śląska”. Hipoteza ta jest adekwatna do tematu pracy i weryfikowalna. W pracy zamieszczono również cztery hipotezy szczegółowe:

1. Inwestycje współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zwiększają konkurencyjność regionów w Polsce na tle regionów UE.
2. Zwiększenie nakładów finansowych poprzez EFRR powoduje wzrost PKB na jednego mieszkańca w stosunku do średniej krajów Unii Europejskiej.
3. Realizacja polityki regionalnej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ma pozytywny wpływ na rozwój polskich regionów.
4. Projekty realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na terenie województwa dolnośląskiego przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności Dolnego Śląska.

Hipotezy szczegółowe powielają częściowo te same treści (konkurencyjność, wzrost PKB, rozwój) i stanowią raczej pewną dezagregację hipotezy głównej.

IV. Układ i struktura pracy

Praca składa się ze wstępu sześciu rozdziałów i zakończenia.

Wstęp umieszczony na stronach 11-21 zawiera cele pracy, hipotezy i opis poszczególnych rozdziałów. We wstępie Autorka zamieściła również sformułowania opisujące obszar badawczy w ujęciu przestrzennym, czasowym i tematycznym.

W rozdziale pierwszym (str. 22-88) Autorka przedstawia podstawowe zagadnienia związane z tematyką polityki spójności Unii Europejskiej. Opisano pojęcia związane z rozwojem regionalnym, polityką regionalną oraz źródła finansowania działalności w tym zakresie.

Rozdział drugi (str. 89-120) dotyczy pomiaru rozwoju regionu – identyfikacji sposobu rozumienia tego zagadnienia przez Autorkę. Na tej podstawie przedstawiono w nim analizę poziomu rozwoju polskich regionów na tle innych znajdujących się w Unii Europejskiej pod względem przede wszystkim konkurencyjności i czynników ją określających, sfery społecznej i gospodarczej w ujęciu szczegółowym. Na tle prezentowanych analiz wskazano na pozycję województwa dolnośląskiego.

W rozdziale trzecim (str. 121-185) Autorka podjęła się oceny stopnia wykorzystania środków przedakcesyjnych i unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przez polskie regiony. Ocena dotyczy okresu 2004-2014 i prognoz do 2023 roku. Jako narzędzie w tym przypadku wykorzystano model typu HERMIN.

Rozdział czwarty (str. 186-214) obejmuje analizę stopnia i poziomu wykorzystania funduszy unijnych na obszarze województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem strategii rozwoju regionalnego i Regionalnego Programu Operacyjnego.

Rozdział piąty (str. 215-255) zawiera ocenę wpływu zrealizowanych projektów na poziom rozwoju regionu Dolnego Śląska w sferze gospodarczej i społecznej. Narzędziem badawczym również był model typu HERMIN.

W rozdziale szóstym (str. 256-273) zamieszczono wyniki badań w postaci wartości mierników społeczno-gospodarczych wpływających na rozwój regionalny z perspektywy danych statystycznych oraz modelu HERMIN.

Zakończenie (str. 274-282) zawiera przede wszystkim wnioski wypływające z badań przeprowadzonych w pracy, podkreślające realizację celów pracy i weryfikację założonych hipotez.

Układ pracy jest generalnie uporządkowany i logiczny. Pierwszy rozdział, mimo, że jest wyraźnie dłuższy od pozostałych, stanowi pewne wprowadzenie do tematyki dysertacji. Treści kolejnych rozdziałów zawierają w sobie zarówno teoretyczne jak i praktyczne elementy. Rozdział szósty, będący zwięźczeniem pracy empirycznej jest w swej strukturze monolityczny w odróżnieniu od pozostałych. Jest to jednak wymuszone jego zawartością, a „sztuczny podział” nie byłby korzystny dla pracy.

V Ocena źródeł wykorzystanych w pracy

W spisie literatury znajdujemy 131 pozycji (104 pozycji literaturowych, 18 aktów prawnych, 9 źródeł elektronicznych), z czego 9 to pozycje obcojęzyczne. Literatura jest aktualna i związana zdecydowanie z tematem pracy. W aspekcie technicznym pojawiają się drobne niedociągnięcia:

- str. 41 – przypis 56, brak wydawnictwa,
- przypis str. 73, jest Puchara powinno być Pachura,
- str. 81, Rysunek 1.7. – w praktyce nie jest opracowaniem własnym a bezpośrednią kopią z podanego źródła, tyle, że ze str. 16 nie 5. W związku z tym tytuł rysunku jest również nieprawidłowy.
- w spisie literatury, w wielu miejscach brak wydawnictwa lub miejsca wydania,
- Autorka dysertacji powinna postarać się dotrzeć do źródeł bardziej specjalistycznych niż wydawnictwo typu „Encyklopedia”.

VI Ocena strony edytorskiej

Opracowanie edytorskie pracy należy uznać generalnie za poprawne. Należy jednak zwrócić uwagę na pewne uchybienia:

- str. 15 – sformułowanie „oraz trendy” – jest uproszczeniem nie licującym z typem pracy,
- str. 26 jest : „Instrumentarium polityki regionalnej państwa jest zorientowane na sprawną i efektywną (...)” – nie wyjaśniono typu działania,
- str. 44 – odwołanie do tab. 3, podczas gdy chodzi o tabelę 1.5,
- polityka jest w języku polskim rzeczownikiem niepoliczalnym, stosowanie „polityk” jest błędem,
- Rysunek 1.4 na str. 68 nie obrazuje mechanizmu, nie wskazuje na kierunki zależności, czy jakiegokolwiek powiązania. Jest zdecydowanie źle opisany,
- str. 94, pierwszy akapit – liczne błędy językowe i logiczne w konstrukcji zdań – zakładam, że w trakcie kolejnych poprawek coś „umknęło”,
- str. 102, akapit rozpoczynający się od: „ W przypadku (...)” – jest nieczytelny ze względu na nazwijmy to „bałagan” w zdaniach i wnioskowaniu,
- str. 106 – nie „finlandzki”, tylko fiński,
- dla jakości języka nie jest dobry zapis typu (str. 110) „Województwo dolnośląskie osiągnęło 151,5 pozycję w tym uporządkowaniu”,
- str. 206, rys. 4.11 – nie rozumiem, jaka idea przyświecała Autorce, by zastosować taką właśnie kolejność w prezentacji poszczególnych kategorii na wykresie,

Mimo wskazanych drobnych błędów, strona edytorska nie obciąża pracy, co więcej, charakter błędów w większości nie wpływa na zrozumienie treści.

VII Ocena merytoryczna pracy

Praca stanowi logiczną całość podporządkowaną realizacji celów pracy i weryfikacji założonej hipotezy głównej. Cel pracy - identyfikacja i pomiar zróżnicowania poziomu rozwoju regionów w Polsce na tle regionów UE szczebla NUTS 2 na podstawie wybranych czynników społeczno-gospodarczych oraz ocena wpływu Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego jako instrumentu finansowania regionalnej polityki spójności Unii Europejskiej w regionach polskich ze szczególnym uwzględnieniem województwa dolnośląskiego – został zrealizowany, czego dowodem są wyniki przedstawione w treści i wnioski przytoczone w zakończeniu.

Sposób przeprowadzenia badania – analiza danych wtórnych z wykorzystaniem analizy trendu i modelu HERMIN nie wzbudza zastrzeżeń. Prezentacja wyników każdorazowo wsparta jest wnikliwą – poprawną merytorycznie interpretacją, zawierającą nierzadko krytyczne uwagi i oceny. Wadą w tym zakresie jest ewentualnie niedostatek, czy wręcz brak odniesień do innych tego typu ocen, dyskusji w literaturze – zwłaszcza zagranicznej. W porównaniach poziomu rozwoju – zwłaszcza w przypadku pozycjonowania województwa dolnośląskiego można było – dla większego uwiarygodnienia interpretacji wyników – wykorzystać testy statystyczne.

Pod względem merytorycznym pracę oceniam pozytywnie mimo pewnych incydentalnych błędów wskazanych w uwagach.

VIII Uwagi do dyskusji

Na stronie 33 Autorka wskazuje, że mierniki powinny być ze sobą związane – jest to w zasadzie sprzeczne z założeniami dotyczącymi modeli ekonometrycznych – myślę, że trafniejszym byłoby użycie sformułowania „uzupełniały”.

Na stronie 34 Autorka stwierdza, że: „swobodny handel ... prowadzi do konwergencji rozwoju regionalnego”. Chyba zakładając, że dany region słabszy, ma do zaoferowania coś na tyle konkurencyjnego, że jedynie bariery handlowe ograniczają ekspansję.

Na stronie 38 znajdujemy: „(...) swobodny handel i wysoka technologia prowadzi do konwergencji rozwoju regionalnego”. Jest to sformułowanie upraszczające sytuację, która rzeczywiście może mieć pozytywne skutki, lecz doświadczenia, zwłaszcza dla państw słabych ekonomicznie, wskazują na sytuację odwrotną. Wysnuwanie takich wniosków – zwłaszcza w odniesieniu do swobodnego handlu – uważam za nieuzasadnione.

Opinie prezentowane na stronie 64 – zakładam, że w związku z wykorzystanymi starymi danymi – są błędne. Dzisiaj możemy z dużą pewnością stwierdzić, że środki przekazane Grecji, ale również Hiszpanii w znacznej mierze zostały zmarnowane, a ich

wydatkowanie źle ukierunkowane, o czym świadczy obecna sytuacja w tych państwach czy kuriozalne rozwiązania budowa dróg czy lotnisk z których nikt nie korzysta, czy jak to miało miejsce w Portugalii - demontaż stadionów.

Wniosek ze str. 96 odnośnie analizy danych z tabeli 2.7 nie jest zaskakującym. Nakłady na działalność B+R w Polsce przez kilka kolejnych lat, po uprzednim spadku, ustabilizowały się na bardzo niskim poziomie – ożywienie nastąpiło dopiero w latach 2008 - 2012. Zaniechania w tym zakresie nadal są trudne do odrobienia w perspektywie nawet kilkunastu lat przy założeniu obecnego tempa wzrostu nakładów.

Na str. 101 Autorka wskazuje, że: „Istotnym wskaźnikiem w tym zakresie jest udział pracujących z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie pracujących w regionie świadczący o jakości kapitału ludzkiego”. Jest to wygodna interpretacja jednakże obarczona pewnym błędem. Determinantami są tu dostęp do edukacji na poziomie wyższym, poziom mobilności pracowników – rozwój infrastruktury, średni poziom płac w sektorach dających zatrudnienie osobom z wykształceniem wyższym, dostępność do tego typu stanowisk, ukierunkowanie przemysłowe regionu. Prezentowany wskaźnik nie daje też informacji o jakości kapitału ludzkiego regionu a raczej pracującego w regionie. Przykładem może być województwo mazowieckie, w którym znaczna część pracowników (również z wyższym wykształceniem) dojeżdża do pracy z poza województwa.

Na stronie 272 Autorka zaproponowała funkcję potęgową jako przybliżenie relacji pomiędzy funduszami EFRR i PKB. Przy istniejących danych nie jest to błędem, należy jednak pamiętać o własnościach tej funkcji, która w dłuższym – teoretycznie- okresie dowodziłaby wyższych, wręcz „wybuchowych” reakcji PKB na zmianę funduszu. W moim mniemaniu funkcja ta jest jedynie odcinkowym wzorcem i ta kwestia powinna być uwzględniona. Jest to zrozumiałe chociażby ze względu na fakt, że EFRR jest traktowany jako źródło dochodów o skończonym horyzoncie funkcjonowania.

Ponadto w toku lektury nasuwają się dwa pytania:

1. Jak Doktorantka ocenia – w świetle przeprowadzonych badań i analiz – rzeczywistą, praktyczną użyteczność modeli typu HERMIN, i nad czym – dla poprawy ich funkcjonalności – można jeszcze popracować w zakresie ich konstrukcji?
2. Czy, a jeśli tak, to w których sytuacjach, miejscach dostrzegalne są długoterminowe skutki polityki spójności Unii Europejskiej?

Reasumując, recenzowana praca doktorska jest oryginalnym rozwiązaniem, zaprezentowanego w niej zagadnienia naukowego. Autorka podjęła temat aktualny i z punktu

widzenia zwłaszcza najbliższych lat bardzo ważny dla gospodarki Polski. Spojrzenie regionalne na rozwój obszarów nie tylko Polski ale i innych państw odgrywa coraz bardziej znaczącą rolę w analizach ekonomicznych w ujęciu krajowym i międzynarodowym. Kwestie dotyczące finansowania działalności związanej z realizacją strategii rozwojowych są nie do przecenienia w sytuacji pewnych ograniczeń środków i jednocześnie rosnących wymagań ze strony społeczeństwa i ustaleń międzypaństwowych. W mojej opinii recenzowana praca plasuje się w obrębie instytucjonalnego nurtu nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Stwierdzam, że recenzowana praca Pani mgr Marty Wysogład spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim określone w art.13 Ustawy z dnia 14.03.2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

W związku z powyższym, wnoszę o dopuszczenie mgr Marty Wysogład do publicznej obrony przed Radą Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Częstochowa 7 października 2014

KIEROWNIK
Katedry Ekonometrii i Statystyki
Marek Szaft
dr hab. Marek Szaft prof. P.Cz.